

Stikstofdeken geeft geen pas

Vorige week bracht het Adviescollege Stikstofproblematiek onder leiding van voorzitter Remkes zijn eindadvies uit aan de minister Schouten. Dit advies is vormgegeven in een lezenswaardig eindrapport. Het college legt in begrijpelijke taal uit hoe de overmaat aan stikstofverbindingen heeft kunnen ontstaan, wat de gevolgen daarvan zijn voor de natuur en hoe het probleem kan worden opgelost door de emissie met vijftig procent te verminderen.

In de probleemstelling komt de term 'stikstofdeken' voor. Deze diffuse stikstofdeken bevindt zich al tientallen jaren in de atmosfeer en heeft ervoor gezorgd dat de Nederlandse bodem verzadigd is geraakt met stikstofverbindingen. Het Adviescollege richt zich op (1) het herstel van natuurgebieden en (2) het verlagen van de emissie en depositie van stikstof.

De reconstructie van het beleid rond stikstofverbindingen is leerzaam en herkenbaar. En ook wel ontluisterend, als je leest wat er de afgelopen vijftig jaar aan beleid is geformuleerd. Ik moest denken aan een cartoon waarbij een gat in de grond, gegraven om de bodem te saneren, wordt opgevuld met beleidsrapporten, memo's, nota's, adviezen en plannen. De opeenvolgingen van veranderend beleid moet voor boeren frustrerend zijn geweest. Het Adviescollege pleit terecht voor eenvoudige, consistente regels.

Het college meldt dat forse extra inspanningen en investeringen in natuurherstel nodig zijn om de in Nederland vastgelegde natuurdoelstellingen te realiseren. Als voorbeelden worden genoemd het afplaggen van bodemlagen, het aanbrengen van steenmeel en het treffen van hydrologische maatregelen. Het afplaggen van bodemlagen kan uiteraard niet voortdurend doorgaan. Het biedt tijdelijk soelaas, het kan niet zonder het verlagen van de emissie en de depositie. Er is veel ervaring met het afplaggen van heidevelden. Ook in het Wageningse Binnenveld zijn voedselrijke lagen afgeplagd. Het aanbrengen van steenmeel is bedoeld om verse mineralen aan de bodem toe te dienen, als de bovengrond te lijden heeft gehad van een teveel aan ammonium waardoor verzuring en uitspoeling van nuttige stoffen optreedt. Het wordt op dit moment op enkele plekken in Nederland uitgetoet. Misschien kan afgeplagde grond het steenmeel deels vervangen. Als voorbeeld van hydrologische maatregelen noemt het Adviescollege het vernatten van veenweides om oxidatie van het veen en daarmee het vrijkomen van kooldioxide en volgens mij ook stikstofverbindingen te voorkomen. Hier ligt een schone taak voor bodemkundigen en natuurkenners om de ervaringen met de voorgestelde maatregelen te bundelen en het pakket eventueel uit te breiden.

Het Adviescollege vindt dat de stikstofproblematiek voor de Nederlandse landbouw een *game changer* is. Het vindt dat het anders moet en anders kan. De stikstofdeken kan dus verdwijnen. Dat belooft wat! In het hoofdstuk over emissiearme landbouw staan bemoedigende passages over bodemkwaliteit:

"Akkerbouw bouwt op bodem, en die bodem is meer dan een fysisch-chemisch substraat. Een gezonde bodem is een levende bodem. Het bodemleven heeft meerdere functies. Het maakt bijvoorbeeld voedingsstoffen uit organisch materiaal beschikbaar voor plantengroei, onderdrukt ziekten en plagen, zorgt voor een geschikte bodemstructuur en watervasthoudend vermogen, voorkomt uitspoeling van voedingsstoffen, zorgt voor schoon drink- en oppervlaktewater en kan klimaatverandering afremmen door koolstof vast te leggen. Een gezonde bodem vormt daarmee de basis voor voedselketens in natuurlijke systemen, waaronder de agro-ecosystemen. Daarom is het cruciaal om, naast bodemvruchtbaarheid, ook de totale diversiteit aan ecosystemendiensten die de bodem levert te beschouwen. Zowel de agrarische productie als de milieukwaliteit zijn daarmee gediend."

“Elke bodem heeft zijn gebiedsgebonden fysische, chemische en biologische eigenschappen en elk gewas heeft zijn eigen optimale groeicondities. Hoe beter die op elkaar aangesloten zijn, hoe minder verliezen van stikstof er zullen zijn. Minder vruchtbare gronden worden vaak – ecologisch ongewenst – overmatig bemest om toch nog voldoende gewasproductie te halen. Daarom is er vanuit een optiek van reductie van stikstofemissies veel te zeggen om daar geen hoogproductieve landbouw te willen, maar deze juist daar te concentreren waar de omstandigheden optimaal zijn.”

Het Adviescollege stelt vijf samenhangende oplossingsrichtingen voor: (1) Mineralen in balans, (2) Moderniseren mestbeleid, (3) Maatwerk in ruimtelijke inrichting, (4) Minimaliseren lokale natuurbelasting en (5) Meten is beter weten.

Het advies is gegeven, de politiek is aan zet. Het zou mij niet verbazen als de verregaande voorstellen onderdeel worden van de verkiezingen voor de Tweede Kamer. De *game changer* stikstofproblematiek zou daarbij best wel eens tot politiek vuurwerk kunnen leiden. Het zou intussen goed zijn alvast na te denken over de uitvoering van noodzakelijke maatregelen. Voor het gebiedsgerichte deel zou men te rade kunnen gaan bij voormalige medewerkers van de Landinrichtingsdienst. En natuurlijk kunnen de provincies zich alvast gaan warmlopen. Wat een mooi onderwerp voor het nieuwe college van Gedeputeerde Staten in Noord-Brabant!